

هدف‌های رفتاری: پس از پایان این بخش هنرجو باید بتواند:

- ۱- مهم‌ترین اهداف تصویرسازی را نام ببرد.
- ۲- اهمیت رنگ در تصویرسازی را به اختصار توضیح دهد.
- ۳- دسته‌بندی رنگ‌ها و جایگاه کاربردی آن‌ها را توضیح دهد.
- ۴- با اشکال ساده بتواند برای یک داستان کوتاه شخصیت‌سازی کند.

۱-۱- اهداف و رسالت تصویرگر

تصویرگری هنر برقراری ارتباط میان متن و تصویر است که همگام و همراه با یک دیگر می‌توانند پیامی را به مخاطب خود انتقال دهند. هنرمند تصویرگر همواره راوی تصویری متن و یا پیامی است، و گاه در برخی مواقع همانند تصویرسازی علمی تابع جزء به جزء موضوع است و در متن‌های داستانی و شعر همواره بیش‌تر از تخیل و قوه‌ی خلاقه‌ی خود جهت خلق اثر استفاده می‌کند. بدین‌سان هنرمند نوگرا ذهن مخاطب را به دنیایی فراتر از متن به پرواز درمی‌آورد، و این امر خود موجب تفاوت نگرش تصویرگر در برخورد با متن و موضوعات مختلف خواهد شد. به‌یاد داشته باشید که اولین هدف و رسالت تصویرگر، انتقال پیام نوشتاری در قالب تصویر است. در این‌جا جهت آشنایی بیش‌تر مهم‌ترین اهداف تصویرگری به شرح زیر دسته‌بندی گردیده‌اند:

۱- انتقال پیام

۲- تقویت قوه تجسم و خلاقیت

۳- ایجاد رابطه‌های عاطفی - عقلانی

۴- راهنمایی درک بهتر مفاهیم متن

۵- تشویق به هنر و آشنایی با شیوه‌های گوناگون

۲-۱- اهمیت رنگ در تصویرسازی

همان‌گونه که در کتاب مبانی رنگ فراگرفتید، اشکال (فرم‌ها) به واسطه‌ی نور و رنگ قابل رؤیت می‌باشند، و یکی از اجزای اساسی تصویر و عناصر تشکیل‌دهنده‌ی آن رنگ است. رنگ بیان‌کننده‌ی احساس و عاطفه است. حالات و احساس درون متن توسط رنگ به ما انتقال می‌یابد، رنگ‌ها و خواص آن‌ها دارای ارزش بیانی گوناگونی هستند و به طریقی ما را به تفسیر تصویر، فضا و شناخت شخصیت هنرمند راهنمایی می‌کنند. توجه داشته باشید که رنگ‌ها با مخاطب، موقعیت جغرافیایی و فرهنگ جامعه‌ای که هنرمند از آن برخاسته به صورت مستقیم ارتباط دارند^۱ (تصویر ۱).

۱- برای حس عینی و تجسم ساده می‌توان تأثیر اقلیم و موقعیت جغرافیایی محل زندگی را بر هنرمندان، به‌خوبی در آثارشان مشاهده کرد، هنرمند جهت خلق اثر خود از نقش‌ها و رنگ‌های محیطی که در آن رشد کرده استفاده می‌کند.

تصویر ۱- اثر علی اکبر صادقی، قصه‌ی آب - آفتاب و کاشی، نمونه‌ای از تأثیرپذیری هنرمند با توجه به فرهنگ بومی اسلامی - ایرانی

تصویرسازی کودکان و نوجوانان همواره این سؤال مطرح است که «رنگ مناسب» برای کودکان و نوجوانان کدام دسته از رنگ‌ها مناسب می‌باشند؟ این مسأله بیش‌تر بستگی به نظر شخصی هنرمند دارد و اوست که دریافت واحدی نسبت به داستان دارد و رنگ‌ها و تعبیری که برای بیان فکر و احساساتش به کار می‌گیرد، کار او را از دیگران متمایز می‌سازد.

بعضی از هنرمندان از رنگ‌های درخشان و شاد استفاده می‌کنند (تصویر ۲).

هنرمندان مختلف برداشت‌های فردی و حسی از رنگ دارند که به سادگی می‌توان تمایلات آن‌ها را نسبت به رنگ و کاربرد آن در آثارشان مشاهده کرد.

بسیاری از صاحب‌نظران استفاده‌ی محض از رنگ را جایز نمی‌دانند و حتی به نظر می‌رسد که بسیاری از پیروان سبک رئالیسم یا واقع‌گرایی نیز تا حدی از تقلید محض رنگ‌های طبیعت خودداری می‌کردند. در این صورت ضرورتی ندارد که هنرمند رنگ‌های یک موضوع را جزء به جزء الگوبرداری نماید. در

تصویر ۲- اثر محمدعلی بنی اسدی، نمونه‌ای از کاربرد رنگ در تصویرسازی - هنرمند در این اثر از رنگ‌های درخشان به‌خوبی استفاده کرده است و توانسته با مخاطبین خردسال ارتباط برقرار کند.

زیبایی‌شناسی رنگ باید از چگونگی نگرش مخاطب خود و میزان تجسم و شرایط درک سنی، نسبت به رنگ‌ها و اهمیت آن آگاه باشد. چرا که برای قشری کار می‌کند که اگر نتواند با آن‌ها ارتباط برقرار کند، در کارهای خویش موفق نخواهد بود.

هدف از به‌کارگیری به‌کمال رساندن تصویر و افزایش تأثیرگذاری آن در مخاطب است. در نحوه‌ی به‌کارگیری رنگ و روابط میان آن‌ها باید به‌قدری دقیق عمل کرد تا رنگ‌ها در کنار هم مکمل و سازنده‌ی یک‌دیگر باشند، تا مفهوم تصویر را زنده‌تر و بهتر جلوه دهد.

رنگ می‌تواند در ارزش‌های بصری تصویر نقش اساسی ایفا کند به شرط آن که از رنگ در جای صحیح و با هماهنگی کامل استفاده شود. چنان‌که در والاترین آثار به‌گونه‌ای زیبا و در حد مطلوب از رنگ استفاده شده است، و رنگ به‌عنوان نشانه و عنصری بارز در کمال آثار دیده می‌شود. رنگ برای لذت و انبساط روح و روان انسان به‌کار گرفته می‌شود. یکی از اهداف به‌کارگیری رنگ در تصویرسازی کودکان برای تجسم فاصله و دوری و نزدیکی و آرایش خلاقانه‌ی سطح دو یا سه بعدی به نحوی دلپذیر، و پدید آوردن واکنش‌های هیجانی نزد بینندگان است. اما آنچه مسلم است یک هنرمند جدای توانایی‌های خود و شناخت

در این مورد نمی‌توان قانون صادر کرد و یا شیوه‌ای خاص ارائه کرد. باید به این نکته توجه کرد که هنرمند از تأثیرات محیط نیز نمی‌تواند خود را رها کند و تأثیرگذاری فرهنگ‌های بومی و قومی همواره با تصویرگر همراه و همگام است (تصویر ۳- الف تا د).

ب- اثر نورالدین زرین کلک، کتاب آ، اول الفباست، هنرمند در این اثر با استفاده از رنگ‌های سرد و گرم ترکیب‌بندی رنگی مناسبی به‌وجود آورده است.

د- اثر محمدعلی بنی‌اسدی، هنرمند با استفاده از رنگ‌های تیره و ترکیبی به شیوه‌ای فردی در تصویرسازی دست یافته است.

اهمیت رنگ و به‌کارگیری آن در خلق تصویر نزد تمامی تصویرگران از ویژگی خاصی برخوردار است. اولویت بخشیدن به رنگ در تصاویر کتاب کودکان به این معنی نیست که رنگ را مهم‌تر از سایر عناصر نظیر خط و طرح بدانیم. چون به‌طور قاطع

الف- اثر علی‌اکبر صادقی، کتاب پیروزی، هنرمند با استفاده از رنگ‌های گرم و با الهام از نقاشی قهوه‌خانه‌ای به شیوه‌ای نو و جدید دست یافته است.

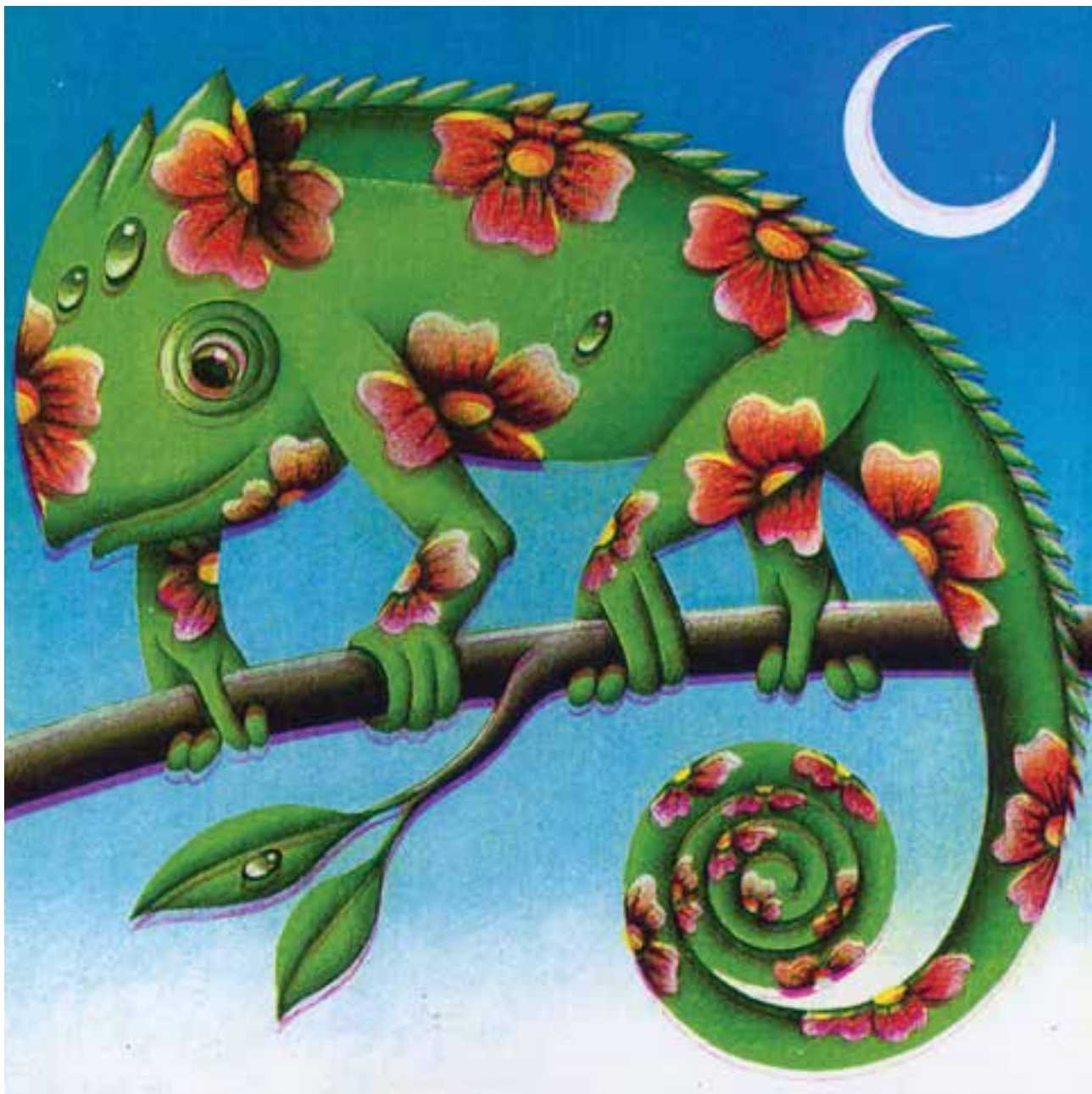

ج- اثر محسن حسن‌پور، هنرمند در این اثر با استفاده از رنگ‌های هم‌خانواده توانسته است فضای اسطوره‌ای را تداعی کند.

تصویر ۳

فراواقعی و غیره کاربرد فراوان دارد و گاه برای تکمیل فضای ترکیب‌بندی از آن نیز استفاده می‌شود و برای رسیدن به این مرحله باید با توجه به مبانی رنگ (که قبلاً با آن آشنا شده‌اید)، تمرین و ممارست به درجه‌ی شناخت رسید. در این جا جهت آشنا شدن شما هنرجویان عزیز چند نمونه از آثار تصویرگران و نوع نگرش آن‌ها را در کاربرد رنگ در تصاویر ۴ تا ۱۴ ملاحظه می‌کنید.

اگر طرح را جسم تصویر بدانیم، رنگ نیز به منزله‌ی روح آن خواهد بود، بنابراین تصویر، کلام و رنگ لازم و ملزوم یک‌دیگر خواهند بود. تصویرگر باید از رنگ در حد منطقی و آن‌جا که نیاز به رنگ حس می‌شود استفاده نماید و سعی نکند از رنگ در حد اشباع استفاده نماید و با به‌کارگیری رنگ مخاطب را فریب دهد و سعی در جذب کاذب آن‌ها نماید. رنگ جهت خلق فضاهای تصویری وهمی، محزون، شاد،

تصویر ۴- اثر بهزاد غریب‌پور، هنرمند در این تصویر به خوبی از رنگ‌های سرد و گرم جهت تلطیف و زیباتر جلوه نمودن آفتاب پرست سود جسته است.

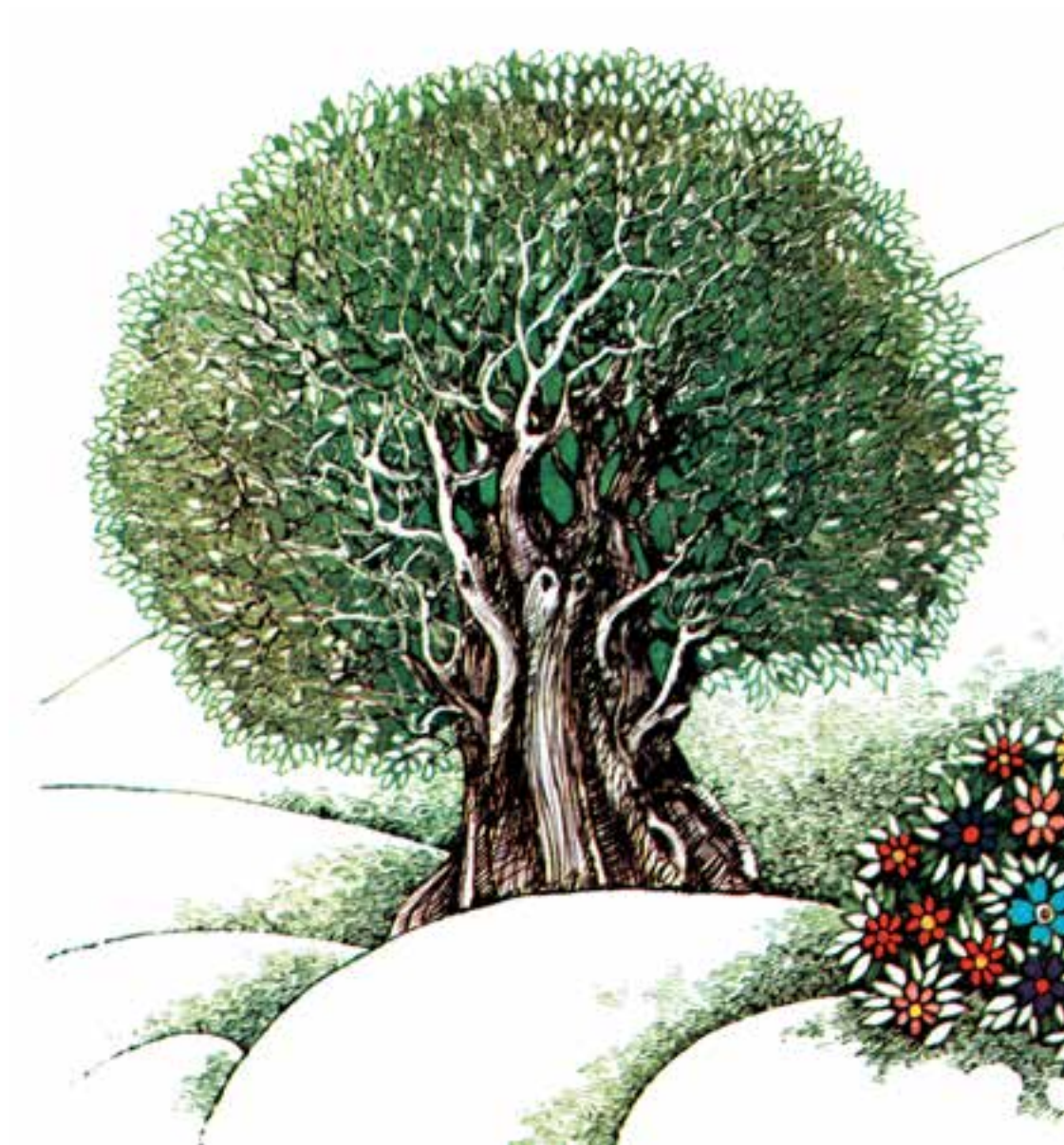
تصویر ۵

تصویر ۶

تصویر ۷

تصویر ۸

تصویر ۹

تصویر ۱۰

تصویر ۱۱

تصویر ۱۲

تصویر ۱۳

تصویر ۱۴

۳-۱- طراحی با اشکال اصلی

انسان‌های غارنشین با استفاده از خط و سطوح هندسی ساده به نحو بسیار ساده و هنرمندانه‌ای توانسته‌اند به قالب‌های ساده و بدیع جهت برقراری ارتباط با یک‌دیگر و القاء مفاهیم و آیین‌های مذهبی دست یابند. و این آرزو همواره هنرمندان

عصر حاضر و هنر نوین را وادار به تفکر و اندیشه در مورد آثار هنرمندان عهد کهن نموده است (تصویر ۱۵- الف و ب) و هنرمندان معاصری چون پُل کلی (تصویر ۱۶) و خوان میرو (تصویر ۱۷) همواره سعی نموده‌اند تا توسط اشکال ساده بتوانند به خلق آثار خود بپردازند.

تصویر ۱۵- الف- گاو نر سیاه، جزئی از نقاشی درون غار لاسکو- فرانسه- حدود ۱۰۰۰۰ تا ۱۵۰۰۰ سال قبل از میلاد

تصویر ۱۵- ب- نقاشی‌های درون غار لاسکو- فرانسه- حدود ۱۰۰۰۰ تا ۱۵۰۰۰ سال قبل از میلاد

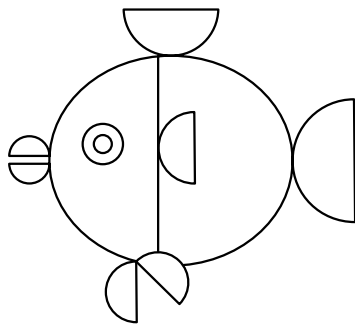
تصویر ۱۶- باغ نزدیک لوسرن - ۱۹۳۸ - رنگ روغن - اثر پل کلی

تصویر ۱۷- زن، پرنده و مهتاب - ۱۹۴۹ - رنگ روغن - اثر خوان میرو

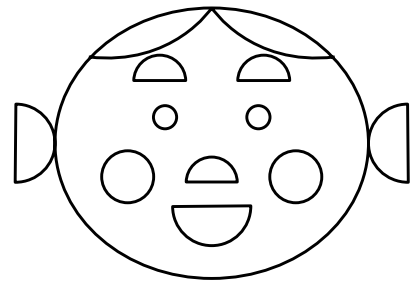
ساده‌ترین نحو طراحی کنید (فراموش نکنید این تمرین همانند بازی کودکانه‌ی چشم، چشم، دو ابرو است).

در این مرحله ابتدا دایره را به‌عنوان قالب اصلی چهره فرض کنید و سپس با برش‌هایی از دایره، چشم، گوش، بینی و سایر اجزای تشکیل‌دهنده‌ی چهره را طراحی کنید (تصویر ۱۸-الف). به تدریج از این روش و اجرای تمرین‌های متمادی می‌توانید سایر اجزای تشکیل‌دهنده‌ی انسان را کامل کنید. بعد از این مرحله می‌توانید به طراحی حیوانات و سایر اشکال پیچیده با این روش مطابق نمونه (تصویر ۱۸-ب) بپردازید.

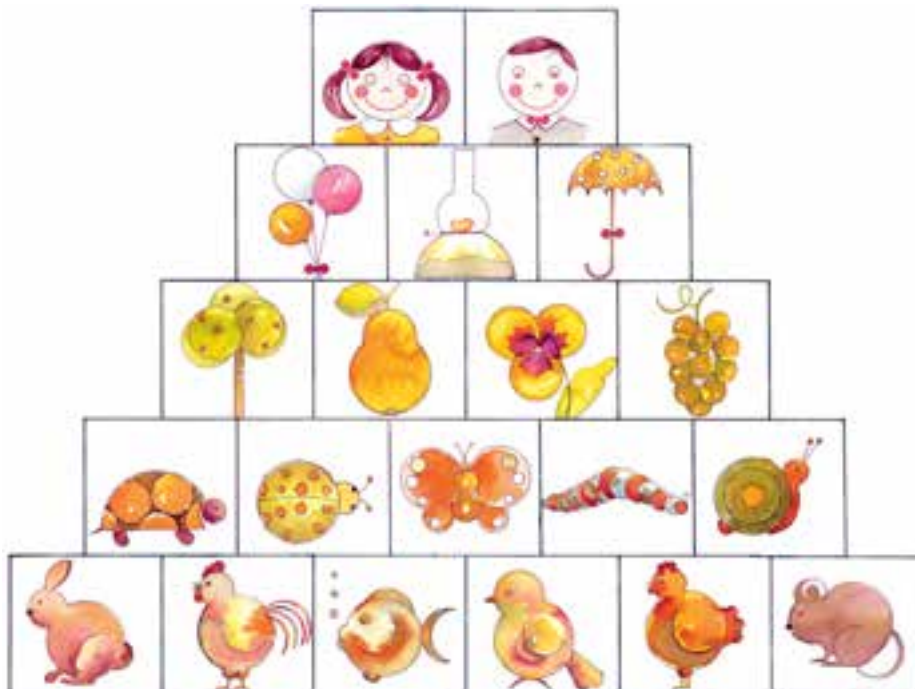
تصویر ۱۸-ب - با استفاده از شکل دایره و سایر اجزاء آن می‌توانید به خلق تصاویر زیبا و ساده‌ی جانوری نیز بپردازید.

برای تصویرگران جوان همواره طراحی از یک شخصیت، حیوان، گل و گیاهان قدری در ابتدا سخت و دشوار به‌نظر می‌رسد. ولی اگر بدانیم که از اشکال ساده و اصلی هندسی برای خلق تصاویر می‌توانیم به‌خوبی بهره‌گیریم، این امر ساده و سهل خواهد شد. هنرجویان عزیز در کتاب طراحی ۱ و ۲ فراگرفته‌اید که چگونه اندام انسانی و حیوانی را در قالب‌هایی چون مکعب و استوانه طراحی نمایید. حال از همین تجربیات به‌نحو ساده می‌توانید در تصویرسازی جهت خلق تصاویر و شخصیت‌سازی استفاده نمایید. برای شروع می‌توانید از یک شکل ساده همانند دایره استفاده کنید. حال به‌وسیله‌ی دایره و اجزاء آن سعی کنید یک چهره را به

تصویر ۱۸-الف - با استفاده از شکل دایره و اجزاء آن به‌سادگی می‌توانید هر آنچه را که می‌خواهید طراحی کنید.

به روش‌های ساده‌سازی طبیعت در تصویر شماره ۱۹ دقت نمائید.

تصویر ۱۹ - تصویرسازی با شکل‌های اصلی - اکولین - اثر اعظم کریمی

شخصیت‌سازی‌های تصویرگران مختلف کشورمان جهت آشنایی و درک بهتر ارائه می‌گردد (تصاویر ۲۰ تا ۲۴).

برای درک بهتر این مطالب توصیه می‌گردد به آثار تصویر متحرک با دقت بیش‌تری بنگرید. زیرا همواره در این شاخه از هنر جدید از اشکال و فرم‌های ساده جهت خلق شخصیت‌سازی استفاده‌های بی‌شمار می‌گردد. اصل اولیه و مهم در انجام این‌گونه تمرین‌ها ساده دیدن است. پس همواره سعی کنید حتی اشکال سخت و دشوار را به ساده‌ترین اشکال به صورت تصویری ترجمه نمایید. به خاطر داشته باشید عملکرد شما دقیقاً مشابه ساده کردن کلام یک فیلسوف عالی مقام برای درک بهتر کودکان است. چه بسا در قالب کلامی ساده بتوان فلسفه، کلمات، واژه‌ها و اندیشه‌های عظیمی را بیان نمود.

هرگز فراموش نکنید که این روش برای شخصیت‌سازی و دست‌یابی به شخصیت‌های فردی که می‌خواهید آن را به تصویر بکشید بسیار حائز اهمیت است و به تدریج با تمرینات مشابه و تلفیق اشکال مختلف و ساده‌ی هندسی می‌توانید برای خود صاحب سبک و شیوه در خلق شخصیت‌های جدید شوید.

دقت کنید، هنرمند جوان در این مجموعه آثار به واسطه‌ی کاربرد فرم‌های ساده‌ی هندسی توانسته است هر شکلی را که اراده کند به تصویر بکشد و تکمیل نماید. شما نیز همواره تلاش کنید که تمامی اشکالی را که در یک تصویر می‌خواهید طراحی کنید، توسط این اشکال به دست آورید. مطمئن باشید بعد از مدتی نه چندان زیاد، برای خود صاحب شیوه و روش جدیدی در طراحی تصویرسازی خواهید شد، و آثار شما از سایر آثار هنرمندان قابل تشخیص خواهد بود. در این جا نیز چند نمونه از

تصویر ۲۰

تصویر ۲۱

تصویر ۲۲

تصویر ۲۳

تصویر ۲۴

تمرین

- ۱- با استفاده از اشکال دایره و مستطیل حیوانات مختلف را طراحی کنید.
- ۲- با استفاده از تلفیق اشکال ساده‌ی هندسی سعی نمایید یک داستان را برای کودکان به صورت خطی (محیطی) به تصویر بکشید.
- ۳- از آثار تصویرگران ایرانی (حداقل ۴ نمونه) را جهت بحث در مورد ساده دیدن و شخصیت‌سازی انتخاب کنید و به کلاس بیاورید تا در مورد آن‌ها با راهنمایی هنرآموز به بحث و گفت‌وگو بپردازید.